

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор Роман ПЕТРИШИН

« 9 » вересня 2022 р.

ПРОГРАМА
ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

для абітурієнтів на освітній рівень

«МАГІСТР»

(на базі ОР «бакалавр»)

галузь знань – 01 «Освіта»

спеціальність – 012 «Дошкільна освіта»

Схвалено вченою радою факультету
педагогіки, психології та соціальної роботи

Протокол № 5 від «24» грудня 2021 р.

Голова ради

Тетяна ФЕДІРЧИК

Чернівці – 2022

ПЕДАГОГІКА ДОШКІЛЬНА

Дошкільна педагогіка як галузь педагогічної науки

Методологічні основи дошкільної педагогіки. Філософські основи виховання дітей дошкільного віку. Предмет і функції дошкільної педагогіки. Дитинство як феномен соціального розвитку, самоцінність і унікальність дошкільного дитинства. Становлення дошкільної педагогіки як науки. Теорія соціокультурного спадкоємства. Ампліфікація розвитку, цілісного і діяльнісно-особистісного підходу сучасної педагогіки дошкільного дитинства (Виготський Л.С., Запорожець А.В., Леонтьев А.Н., Ельконін Д.Б.

Петровський А.В. і ін.). Джерела дошкільної педагогіки. Методи науково-педагогічного дослідження в дошкільній педагогіці.

Сучасна дошкільна освіта як педагогічна система

Дошкільна освіта як педагогічна система, націлена на цілеспрямований розвиток дошкільника і підготовку до школи. Сучасні концепції дошкільної освіти про цілі і завдання дошкільної освіти. Сучасні види дошкільних освітніх установ, їх характеристика. Створення умов для повноцінного розвитку і виховання, самовираження особи дитини в дитячому саду. Особово-орієнтована модель побудови педагогічного процесу і взаємодію дорослого і дитину в дитячому саду.

Дитина як об'єкт і суб'єкт виховання

Зміст понять: особа, індивід, індивідуальність, суб'єкт діяльності, об'єкт. Чинники розвитку особи дитини. Особа дитини як об'єкт і суб'єкт виховання. Вітчизняні і зарубіжні дослідження з проблеми соціалізації і індивідуалізації дитини в період дошкільного дитинства. Поняття мету виховання, її об'єктивний характер. Визначення мети виховання соціальним замовленням суспільства і особливостями розвитку дитини дошкільного віку. Гуманізація мети і принципів педагогічної роботи з дітьми. Завдання виховання дітей дошкільного віку.

Виховання і розвиток дітей раннього і дошкільного віку

Основні поняття: вікові періоди, що веде вид діяльності, статева ідентифікація, соціальні потреби, адаптація, мотиви і ін. Розвиток і виховання дітей раннього віку. Своєрідність періоду раннього дитинства. Основні педагогічні правила виховання дітей раннього віку. Виховання дітей першого року життя. Характеристика розвитку і особливості виховання дітей на кожному віковому етапі першого року життя. Виховання дітей другого року життя. Виховання дітей третього року життя. Своєрідність ігор-занять з дітьми раннього віку. Виховання дітей середнього і старшого дошкільного віку.

Професійна діяльність вихователя дитячого саду

Виникнення і розвиток педагогічної професії, її соціальні функції і значення. Педагогічні знання і уміння, педагогічна техніка і майстерність вихователя дошкільного навчального

Фізичне виховання

Основи теорії фізичного виховання (П.Лесгафт, Т. Осокіна, І.Сеченов, та ін.). Завдання, зміст і засоби фізичного виховання. Режим дня дошкільника, його значення для фізичного і загального розвитку. Формування культурно-гігієнічних навичок. Місце рухової діяльності в режимі дня. Умови, що сприяють фізичному розвитку. Роль педагога у формуванні у дошкільників здорового способу життя.

Етичне виховання

Теоретичні основи етичного виховання. Поняття етичного виховання і етичного розвитку. Гуманістична спрямованість соціально-етичного виховання дошкільників. Завдання етичного виховання дітей. Засоби і методи етичного виховання в сім'ї і дитячому саду. Зміст соціально-етичного виховання дітей дошкільного віку. Виховання етичних відчуттів і гуманного відношення до тих, що оточують. Виховання етично-вольових якостей дитини. Формування у дітей дружніх відносин, початків колективізму. Дитячі об'єднання і їх значення у вихованні дітей дошкільного віку. Структура дитячих об'єднань, їх мотиви. Виховання культури поведінки в дитячому саду і сім'ї. Виховання дисциплінованості в дошкільному віці. Умови розвитку самостійності, співпраці. Виховання початків громадянськості і патріотизму. Показники і діагностика соціально-етичного розвитку дітей.

Трудове виховання

Теоретичні основи трудового виховання дітей дошкільного віку. Становлення теорії трудового виховання дошкільників у вітчизняній і зарубіжній педагогіці. Становлення компонентів трудової діяльності в дошкільному дитинстві. Елементарна трудова діяльність дошкільників, її своєрідність. Мета і завдання трудового виховання дітей дошкільного віку. Види праці дітей дошкільного віку, форми його організації в різних вікових групах. Системні знання про працю дорослих і їх роль в трудовому вихованні. Трудове навчання і його зміст в різних вікових групах. Самостійна трудова діяльність дітей і її спрямованість на розвиток активності, ініціативи і творчої індивідуальності. Умови трудового виховання: взаємозв'язок засобів трудового виховання; створення розвиваючого середовища; дотримання гігієнічних вимог до організації дитячої праці; особистісно-орієнтована взаємодія педагога і дітей в різноманітній трудовій діяльності. Діагностика трудової діяльності дошкільника.

Розумове виховання дошкільників

Теоретичні основи розумового виховання дітей дошкільного віку (методологічні, психологічні, фізіологічні). Сенсорні основи розумового виховання і розвитку основних видів діяльності дитини. Зміст сенсорного виховання на різних вікових етапах розвитку дитини. Суть і особливості системи розумового виховання у вітчизняній дошкільній педагогіці (Л.С. Виготський, О.В. Запорожець, П.Я. Гальперін, Д.Б. Ельконін). Завдання, засоби і умови розумового виховання дітей дошкільного віку. Організація і керівництво пізнавальною діяльністю дошкільників. Теорія дошкільного навчання в зарубіжній і вітчизняній педагогіці (Я.А. Коменський, Й.Г.

Песталоцці, К.Д. Ушинський, Е.І. Тіхеєва і ін.). Суть дошкільного навчання. Дидактичні принципи навчання дітей. Методи навчання і розумового виховання. Традиційні і інноваційні форми навчання, їх виховна можливість. Формування передумов до навчальної діяльності в дошкільному віці. Діагностика розумового розвитку дошкільників.

Естетичне виховання дошкільників

Теоретичні основи естетичного виховання дітей дошкільного віку. Завдання і зміст естетичного виховання дітей дошкільного віку. Засоби естетичного виховання дітей дошкільного віку. Умови естетичного виховання дітей. Розвиток дитячої творчості. Формування художньо-мистецьких здібностей. Показник і діагностика художнього розвитку дітей.

Виховання дітей в грі

Походження гри в історії суспільства. Теорії гри. Розробка теорії гри в методиці керівництва нею в дошкільному навчальному закладі. Завдання і зміст розвитку ігрової діяльності в різних вікових групах. Виникнення і розвиток гри в ранньому дитинстві. Керівництво дорослими ігровою діяльністю дітей. Види дитячих ігор, їх класифікації. Місце гри в педагогічному процесі.

Творчі ігри в структурі педагогічного процесу

Сюжетно-ролеві ігри, їх особливості, значення у вихованні дітей. Структура сюжетно-ролевої гри, її генезис. Методи керівництва творчими, сюжетно-ролевими іграми. Вплив спрямованості і керівництва творчими іграми на розвиток гри як діяльності, оволодіння способами побудови гри, формування особистості дитини, дитячого ігрового співтовариства. Ігри-драматизації, режисерські і будівельні, театралізовані ігри як вид творчої гри, їх особливості і розвиваюче значення.

Ігри з правилами в структурі педагогічного процесу

Розвиваюче значення ігор з правилами. Характеристика різних видів ігор з правилами, їх структура і зміст. Дидактичні ігри. Види дидактичних ігор. Методика організації і проведення дидактичних ігор.

Іграшка як соціокультурний феномен

Освітня і виховна цінність іграшки (К.Д. Ушинський, та ін.). Історія іграшки як предмету мистецтва і засобу виховання. Основні види іграшок.

Організація цілісного педагогічного процесу у дошкільному навчальному закладі

Цілісний педагогічний процес дошкільного навчального закладу: теоретичні основи, суть, структура, характеристика основних компонентів, їх взаємозв'язок. Принципи побудови педагогічного процесу в дошкільній навчальній установі. Моделі побудови педагогічного процесу. Гуманізація педагогічного процесу в дошкільному навчальному закладі. Побудова розвиваючого середовища. Теоретичні основи планування. Види планування. Облік і педагогічний аналіз роботи з дітьми.

Дошкільний навчальний заклад і школа

Актуальні проблеми готовності дітей до шкільного навчання. Зміст показника готовності до школи. Структура готовності до школи (фізіологічна; фізична; психологічна: інтелектуальна, соціально-етична, емоційна, вольова, мотиваційна). Особливості організації освітньо-виховної роботи з дітьми 6-го року життя. Прогнозування, попередження і подолання відставання дошкільників в навчальній діяльності. Наступність між дошкільною і початковою освітою. Необхідність узгодження програм і методів навчання і виховання. Система вимог до випускника дошкільного навчального закладу. Форми співпраці дошкільного навчального закладу, сім'ї і школи.

Психолого-педагогічні основи взаємодії дошкільного навчального закладу і сім'ї. Завдання співпраці дошкільного навчального закладу з сім'єю. Психолого-педагогічні основи сімейного виховання. Проблеми виховання дошкільників в сім'ї. Особливості виховання дитини в різних типах сім'ї. Формування батьків як педагогів. Форми і методи роботи дошкільного навчального закладу з сім'єю.

Основна література

1. Актуальні проблеми дошкільної освіти: теорія і практика. навчальний посібник / під заг. ред. проф. С. Нікітчиної. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2014. – 368 с.
2. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / М -во освіти і науки України, Акад. пед. наук України; наук. ред. та упоряд. О. Кононко. – К. : Світич, 2008. – 430 с.
3. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні (нова редакція) / Наук.кер. А. Богуш. – К. : Ред. журн. «Вихователь-методист дошкільного закладу», 2012. – 30 с.
4. Біла книга національної освіти України / [за ред. В. Г. Кременя]. – К. : ТОВ «Інформаційні системи», 2010. – 342 с.
5. Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття). – К. : Райдуга, 1994. – 62 с.
6. Дитина : Програма виховання і навчання дітей від двох до семи років / наук.керів. проекту : О. Огнев'юк, К. Волинець ; наук.кер. програми : О. Проскура, Л. Кочина, В. Кузьменко, Н. Кудикіна. – 3-є вид., доповн. Та доопр. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. – 492 с.
7. Дошкольное образование: словарь терминов / сост. Н. Виноградова и др. – М.: Айрис-пресс, 2005. – 400 с.
8. Закон України «Про дошкільну освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>
9. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>
10. Закон України «Про охорону дитинства» [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2402-14>
11. Законодавство України / Офіційний веб-сайт Верховної ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>
12. Косенко Ю. Педагогіка : загальні основи, теорія виховання, теорія навчання : навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності «Дошкільна освіта». – 2 - ге вид., доповн. / Ю. Косенко. – Маріуполь: ТОВ «Друкарня «Новий світ», 2014. – 264 с.
13. Поніманська Т. Дошкільна педагогіка : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Т. Поніманська. – К. : «Академвидав», 2008. – 456 с.

14. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка. Практикум : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів, спеціальність «Дошкільне виховання». – К. : Видавничий Дім «Слово», 2007. – 352 с.

Додаткова література

1. Косенко Ю. Розумове виховання і розумовий розвиток дошкільників у вимірах сучасних наукових підходів / Ю. Косенко // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). – Бердянськ : БДПУ, 2010. – №3. – С. 185-192.

2. Косенко Ю. Основи педагогічної майстерності вихователя. Навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності «Дошкільна освіта». – 2-ге вид., доповн. / Ю. Косенко. – Маріуполь :ТОВ Друкарня «Новий світ», 2014. – 360 с.

3. Крутій К. Освітній простір дошкільного навчального закладу : монографія : у 2-х ч. – Ч. 2 : Концепція, програма розвитку та освітні програми ДНЗ / Катерина Крутій. – Запоріжжя :ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2010. – 284 с.

4. Лисенко Н. Нові підходи до організації методичного забезпечення педагогічного процесу в ДНЗ у руслі європейських освітніх інновацій / Н. Лисенко // Вісник Прикарпатського університету. Педагогіка. – Вип. XXIV. –Івано-Франківськ : Плай, 2008. – С. 177-185.

5. Лисенко Н. Педагогіка українського дошкілля : у 2 ч. : [навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл.] / Н. Лисенко, Н. Кирста. – К. : Вища шк., 2006. – Ч. 1. – 302 с.

6. Нормативно-правова база дошкільної освіти / Офіційний веб-сайт Інституту інноваційних технологій і змісту освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://iitzo.gov.ua/doshkilna-osvita/normativno-pravova-bazadoshkilnoji-osvity/>

7. Нормативно-правова база дошкільної освіти / Офіційний веб-сайт Міністерства освіти і науки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу :http://old.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/690/normativno_pravova-baza/

8. Освіта в Україні. Дошкільна освіта. Законодавство. (28 червня 2015 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://osvita.ua/legislation/doshkilna-osvita/>

9. Основи дошкільної педагогіки : [монографія] / Александр Запорожец, Татьяна Маркова. – М. : Педагогіка, 1980. – 272 с.

10. Підготовка вихователя до розвитку особистості дитини в дошкільному віці : [монографія] / Ганна Беленька, Ольга Богінч, Зоя Борисова та ін. ; за заг. ред. Ірини Загарницької. – К. : Вид-во НПУ імені М. Драгоманова, 2009. – 310 с.

11. Пономаренко Т. Програмне забезпечення дошкільного закладу як умова та результат культуровідповідного управління / Т. Пономаренко // Вісник Луганського національного університету ім. Т. Шевченка / Серія : Педагогічні науки. Вип. № 5 (168) березень. – Луганськ, 2009. – С. 72-80.

12. Система освіти в Україні : базові показники дошкільної освіти [Електронний ресурс] / Інформаційно-аналітичні матеріали українського центру економічних і політичних досліджень Разумкова. – Режим доступу :<http://www.uceps.com.ua/ukr/all/events/table27/concept.doc>

13. Степанова Т. Трансформації змісту передшкільної освіти в історії розвитку вітчизняної дошкільної педагогіки (кінець XIX–XX століття) : [монографія] / Тетяна Степанова. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2011. – 424 с.

ДОШКІЛЬНА ЛІНГВОДИДАКТИКА

Мовлення як об'єкт вивчення у контексті дитячого розвитку. Методологічні засади розвитку мовлення дітей.

Українська дошкільна лінгводидактика та її поняття. Міждисциплінарні зв'язки у викладанні української дошкільної лінгводидактики. Методологічні засади лінгводидактики. Природничі засади лінгводидактики. Психологічні засади лінгводидактики. Лінгвістичні засади методики розвитку мовлення дітей. Педагогічні засади лінгводидактики. Методи наукового дослідження а дошкільній лінгводидактиці.

Історичні етапи становлення педагогічних систем мовленнєвого розвитку дітей. Лінгводидактичні концепції К. Ушинського, І. Срезневського, С. Русової, В. Сухомлинського

Лінгводидактична концепція К. Ушинського. Лінгводидактична спадщина І. Срезневського. Лінгводидактична концепція С. Русової. «Рідномовні обов'язки»- І.Огієнка. О. Ольжич: національне виховання українського дошкільника. Лінгводидактична концепція В. Сухомлинського.

Сучасний етап розвитку вітчизняної та зарубіжної лінгводидактики

Сучасний етап розвитку лінгводидактики в Україні. Становлення і розвиток дошкільної лінгводидактики в зарубіжних країнах. Огляд сучасних програм організації мовленнєвої роботи з дошкільниками.

Мовленнєве спілкування як діяльність

Спілкування і комунікація: спільне і відмінне. Спілкування як специфічний вид дитячої діяльності. Становлення і розвиток мовленнєвого спілкування у дітей дошкільного віку. Комунікативна спрямованість навчання дітей рідної мови. Організація професійно-мовленнєвого спілкування вихователя з дітьми.

Завдання, зміст, засоби, форми, методи і прийоми розвитку мовлення дітей

Мета і завдання дошкільного закладу з розвитку мовлення і навчання дітей рідної мови. Засоби розвитку мовлення. Змістова характеристика видів мовленнєвої компетенції дошкільників. Форми навчання дітей рідної мови. Специфіка занять з рідної мови в різновікових групах. Методи і прийоми навчання дітей рідної мови.

Загальна характеристика мовленнєвого розвитку на етапі раннього дитинства.

Розвиток мовлення в період становлення мовленнєвої діяльності дітей: перший, другий, третій роки життя.

Загальна характеристика розвитку мовлення дітей на різних етапах дошкільного дитинства

Молодший дошкільний вік. Середній дошкільний вік. Старший дошкільний вік

Методика проведення занять у групах раннього та дошкільного віку з розвитку рідної мови

Особливості організації індивідуальних занять з дітьми першого року життя, індивідуально-групових та підгрупових занять з дітьми 2-6 років життя. Визначення базових характеристик розвитку мовлення дітей цього віку. Особливості підготовки і проведення занять з дітьми раннього та дошкільного віку. Створення розвивального середовища в освітньому просторі груп.

Виховання звукової культури мовлення у ранньому та дошкільному віці. Особливості звуковимови дітей у різних вікових групах

Поняття звукової культури мовлення. Особливості звуковимови дітей у різних вікових групах. Індивідуальна перевірка звукової культури мовлення дітей. Методи і прийоми виховання звукової культури мовлення дітей. Методика виховання звукової культури мовлення на заняттях. Корекція мовлення у спеціальному дошкільному закладі.

Теорія та методика розвитку словника дітей

Особливості засвоєння слова в дошкільному віці. Завдання і зміст словникової роботи в різних вікових групах дошкільного закладу. Методика розвитку словника дітей дошкільного віку.

Теорія та методика формування граматично правильного мовлення

Поняття граматичної будови мови. Особливості засвоєння граматичної будови мови дітьми дошкільного віку. Типові граматичні помилки в мовленні дітей. Дитяче словотворення. Методика формування граматичної правильності мовлення у дітей.

Теорія та технологія розвитку зв'язного, діалогічного та монологічного мовлення

Поняття зв'язного мовлення. Методика розвитку діалогічного мовлення. Методика проведення бесід і полілогів. Методика навчання дітей монологічного мовлення. Характеристика методів і прийомів навчання дітей монологічного мовлення. Навчання дітей розповіді за картинками. Методика навчання дітей переказу літературних творів. Методика навчання дітей розповіді з власного досвіду. Методика стимулювання словесної творчості та навчання дітей творчої розповіді.

Методика розвитку виразності мовлення

Поняття виразності мовлення. Специфіка засвоєння виразного мовлення на етапі дошкільного дитинства.

Методика формування оцінно-контрольних дій у навчально-мовленнєвій діяльності дітей

Сутність і характеристика оцінної діяльності. Формування оцінно-контрольних дій під час розвитку мовлення дітей.

Методика організації мовленнєвої роботи у процесі різних видів дитячої діяльності дітей

Стимулювання мовленнєвої активності дітей у процесі образотворчої діяльності. Розвивальний потенціал театралізованих ігор. Методика художнього читання та розповідання в різних вікових групах.

Організаційно-методична робота з розвитку мовлення дітей у ДНЗ. Актуальні проблеми розвитку мовлення й навчання рідної мови в дошкільному віці

Роль завідувача і старшого педагога в організації роботи з розвитку мовлення і дошкільному закладі. Планування роботи з розвитку мовлення. Робота з розвитку мовлення в управліннях освіти. Формування мовленнєвої особистості дошкільника в процесі навчання рідної мови як актуальна проблема сучасної теорії та практики дошкільної освіти. Сформованість оцінно-контрольних дій як показник мовленнєвого розвитку дітей. Організація професійно-мовленнєвого спілкування вихователя з дітьми.

Наступність і перспективність навчання дітей рідної мови в дошкільних закладах освіти та першому класі школи

Сутність мовленнєвої готовності дітей до школи. Усвідомлення дитиною мовлення. Змістовий аспект мовленнєвого розвитку дітей старшого дошкільного віку та учнів першого класу. Усвідомлення дитиною мовлення. Формування підготовленості дошкільників із загальним недорозвиненим мовленням до навчання у школі в умовах спеціального дошкільного закладу. Підготовка руки дитини до письма. Діагностичні методики обстеження мовленнєвої підготовленості дітей до школи.

Основна література

1. Артемова Л.В. Театрализованные игры дошкольников. – 1991.
2. Білан О.І. Організація роботи і планування з навчання дошкільників розповідання засобами ілюстрації. - Львів, 2003.
3. Богуш А.М. Заняття з розвитку мови в дитячому садку. -
4. Богуш А. М. Методика розвитку рідної мови і ознайомлення з навколишнім у дошкільному закладі. Практикум. - К., 1995.
5. Богуш А.М. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років.-К, 2004.
6. Богуш А.М. Речевая подготовка детей к школе. - К., 2004.
7. Богуш А.М; Теорія і методика розвитку мови дітей раннього віку. -К., 2004.
8. Богуш А.М. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і практика. - Запоріжжя, 2000.
9. Богуш А.М., Гавриш Н.В. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах. Підручник / За ред.. А.М. Богуш. Друге видання, доповнене. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2011.
10. Богуш А.М., Орланова Н.П., Зеленко Н.І., Лихолетова К. Методика розвитку рідної мови і ознайомлення з навколишнім в дошкільному закладі / За ред. А.М.Богуш. - К., 1992.
11. Богуш А., Шиліна Н. Мовленнєва готовність старших дошкільників до навчання в школі. - Одеса, 2003.

Додаткова література

1. Горпинич В.О. Сучасна українська літературна мова. – К., 1999.
2. Дитина в дошкільні роки. – Запоріжжя, 2000.
3. Дитина. Програма виховання і навчання дітей дошкільного віку. – К., 1993.
4. Дошкільна лінгводидактика. – Хрестоматія у 2-х част. / Укл. А.М. Богуш. - К., 1999.
5. Кашуба Л.І. Підготовка до школи дітей шестирічного віку. – Тернопіль, 2001.
6. Крутій К.Л. Мовленнєве заняття: досвід, проблеми, пропозиції. – Запоріжжя, 1998.
7. Культура української мови / За ред. В.М. Русанівського. – К., 1990.
8. Малятко. Програма виховання дітей дошкільного віку. – К., 1999.
9. Маляточко. – Запоріжжя, 2000.

10. Методичні рекомендації щодо усного і писемного мовлення молодших школярів. - К., 1996.
11. Методичні рекомендації до програми виховання дітей дошкільного віку «Малює» (Керівник авт. колективу З.П. Плохій). – К., 2000.
12. Пентиліук М.І. Культура мови і стилістика. – К., 1994.
13. Пироженко Т.О. Мовленнєве зростання дошкільника. – К., 1999.
14. Програма середньої загальноосвітньої школи. 1 – 3 (1 -4) класи. – К., 1997.
15. Розвиток українського мовлення у дошкільників. Програма-довідник для дошкільних закладів з українським мовним режимом / Укл. Н. Я. Дзюбишина-Мельник. – К., 1991.
16. Українське дошкільня: Програма виховання дітей в дитячому садку. – Львів, 1991.
17. Чуковський К. И. От двух до пяти: Книга для родителей. – М., 1990.

ОСНОВИ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА З МЕТОДИКОЮ КЕРІВНИЦТВА ЗОБРАЖУВАЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Предмет і завдання курсу. Образотворче мистецтво - складова культури і суспільства

Роль образотворчого мистецтва й образотворчої діяльності у формуванні духовного світу дитини.

Образотворче мистецтво як специфічне творче відтворення дійсності в її естетичній своєрідності. Культура як історично визнаний ступінь розвитку суспільства людини. Образотворче мистецтво – складова культури суспільства і людини. Твір мистецтва - основна ланка художньої культури.

Становлення методики керівництва образотворчою діяльністю дітей. Види образотворчої діяльності у дошкільному виховному закладі, їх роль у навчанні, вихованні та розвитку дітей.

Основні напрями у вивченні продуктів образотворчої діяльності дітей вітчизняними і зарубіжними дослідниками. Малювання – види малювання: предметне, сюжетне й декоративне.

Ліплення та його види: предметне, сюжетне, декоративне, кругле, рельєфне. Аплікація та її види: предметна, сюжетна, декоративна, силуетна. Образотворча діяльність як умова сенсорного, розумового, морального й естетичного навчання, виховання і розвитку.

Психологічні основи образотворчої діяльності. Творчий процес. Особливості дитячої творчості.

Природа дитячої образотворчої діяльності та закономірності її розвитку. Характеристика загальних та спеціальних здібностей до образотворчої діяльності. Творчий процес. Особливості дитячої творчості. Визначення змісту понять: „здібності”, „творчість”, „творчі здібності”, „творча обдарованість”. Етапи розвитку образотворчих здібностей. Особливості творчої образотворчої діяльності дітей дошкільного віку. Зумовленість розвитку здібностей і творчості навчальною діяльністю.

Методи керівництва образотворчою діяльністю дітей. Форми організації образотворчої діяльності дітей.

Визначення понять методів і прийомів навчання в сучасній дошкільній педагогіці. Їх класифікація. Методи і прийоми (наочні, словесні, практичні). Методи активізації пізнавальної діяльності дітей. Типи занять та їх організація. Образотворча діяльність поза заняттям. Заняття як основна форма організації навчання дітей образотворчої діяльності. Організація конкурсів і оформлення виставок дитячих робіт.

Завдання, зміст і методики навчання малювання і ліплення в різних вікових групах.

Психологічні передумови, що надають змогу прилучати молодших дошкільників до образотворчої діяльності. Аналіз програмових завдань. Малювання окремих предметів; сюжетне та декоративне малювання. Методика навчання малюванню у вікових групах дитячого садка. Матеріали і обладнання для ліплення; види ліплення. Методика навчання ліпленню у вікових групах дитячого садка.

Завдання, зміст і методики навчання аплікації та конструюванню в різних вікових групах

Анатомо-фізіологічні й психологічні передумови, що зумовлюють готовність дітей до початкового етапу навчання аплікації. Характеристика програмових завдань. Види аплікації в дитячому садку та особливості конструктивної діяльності дітей дошкільного віку. Обладнання та матеріали для виконання аплікації та конструювання. Завдання та програмовий матеріал з аплікації та конструювання в дошкільному виховному закладі. Методика навчання аплікації та конструюванню у вікових групах дитячого садка.

Завдання, зміст і методики навчання дітей старшого дошкільного віку естетичному сприйняттю творів образотворчого мистецтва

Психологічні передумови, що зумовлюють готовність дітей до естетичного сприйняття творів образотворчого мистецтва. Характеристика та аналіз програмових завдань. Сприймання навколишнього як основа образотворчої діяльності дітей. Значення розвитку сприйняття для образотворчої діяльності дітей. Сенсорна основа розвитку сприйняття. Характеристика програмових завдань у старшій та підготовчій групах. Організація занять і методика їх проведення.

Зміст роботи завідуючої дошкільним закладом, інспектора й методиста з організації та керівництва образотворчою діяльністю дітей.

Завдання, зміст і форми методичної роботи в дошкільному закладі. Роль методичних кабінетів дошкільного закладу, району, області у підвищенні професійної й загальної культури вихователів. Робота методичних об'єднань.

Основна література

1. Выготский Л.С. Воображение и творчество в детском саду.- М., 1967.
2. Григорьева Г.Г. Изобразительная деятельность дошкольников.- М., 1998.
3. Методика обучения изобразительной деятельности и конструированию\ под ред. Комаровой Т.С.-М., Просвещение., 1991.- С.195.
4. Теория и методика изобразительной деятельности в детском саду-М., 1985.-С.3-7.
5. Саккулина Н.П. Изобразительная деятельность в детском саду-М.,2005.
6. Янушко О.А. Аплікація з дітьми раннього віку.-Ранок, 2007.

Додаткова література

1. Богатеева З.А. Народный орнамент. - 1981.
2. Ватаги В.А. Изображение животного. Записки анималиста. - 1957.
3. Волков Н.Н. Цвет в живописи. - М., 1965.
4. Волков Н.Н. Восприятие картины. - М., 1978
5. Дружинин В.Н. Психодиагностика общих способностей. - М., 1996
6. Жерносек І.П. Організація методичної роботи в школі. - К., 1995.
7. Жерносек І.П. Наково-методична робота відділу освіти // Рідна школа. - 1997. - №7-8. -с.31-50.
8. Казакова Т.Г. Рисуют младшие дошкольники. - М, 1971.
9. Косминская В.Б. Теория и методика изобразительной деятельности в детском саду. -М., 1977.
10. Косминская В.Б., Хлезова Н.Б. Основы изобразительного искусства и методика руководства изобразительной деятельностью детей. - М., 1987
11. Кордон М.В. Українська та зарубіжна культура. - К., 2003.
12. Котляр В.Ф. Изобразительная деятельность дошкольников. - К., 1989.
13. Кузин В.С. Вопросы изобразительного творчества. - М., 1971.
14. Мечнікова Г.С. Українська і зарубіжна культура ХХ століття. - К., 2002.
15. Мухина В.С. Изобразительная деятельность ребенка как форма усвоения социального опыта. - М., 1981.
16. Основне показателі готовності дітей шестилітнього віку до шкільного навчання. - М.. Педагогіка,1988. - с. 23-25.
17. Сенсорное воспитание в детском саду / под ред. В.Н. Аванесовой, Н.П. Поддьяковой. - М., 1981.
18. Теплюк С.Н., Лямина Г.М., Зацепина М.Б. Дети раннего возраста в детском саду. -М.: Мозаика-Синтез, 2005.
19. Фролова А.Н. Инспектирование детских дошкольных учреждений. - М., 1989.
20. Халезова Н.Б. Лепка в детском саду. - М., 1978.
21. Хоменко В.Я. Українська і світова культура. - К., 2002.
22. Художественное творчество в детском саду / под ред. Н.А.Ветлугиной. - М., 1974.
23. Художественное творчество и ребенок / под ред. Н.А.Ветлугиной. - М, 1972.
24. Шорохов Е.В. Основы композиции. - М., 1979.

ОСНОВИ ПРИРОДОЗНАВСТВА З МЕТОДИКОЮ

Природні умови, клімат, ґрунти та води України

Розкривається значення вивчення природи рідного краю у професійній підготовці вихователя. Поняття про рельєф (височини, низовини та гірські райони України). Поняття про клімат, його значення та закономірності в Україні. Поняття про ґрунт , процес його утворення. Морфологічні ознаки ґрунтів. Зональне розміщення ґрунтоутворних факторів і зональність ґрунтів. Води України (моря, річки, озера і лимани, водосховища і ставки). Основні напрями охорони ґрунтів в Україні.

Природні зони України. Рослинний і тваринний світ

Природні зони України: зона мішаних лісів, лісостепова зона, степова зона, Українські Карпати, Кримські гори. Характеристика основних метеорологічних елементів в Україні. Неприятливі метеорологічні явища. Планетарна роль рослини (фотосинтез). Рослинність різних природних

зон України. Загальна характеристика тваринного світу. Тварини природних зон України. Охорона живої природи.

Сезонні зміни в природі

Сезонні явища в рослинному світі: цвітіння рослин восени, повторне цвітіння дерев, характерні ознаки листопаду та його значення, підготовка до зими трав'янистих рослин, визрівання і поширення насіння; стан рослин взимку; рух соків навесні, весняне цвітіння; розквіт рослин влітку, цвітіння декоративних рослин.

Сезонні явища в житті тварин: осіння життєдіяльність дощових черв'яків; відкладання коконів, підготовка комах до зими; життя птахів восени, причини та послідовність їх відльоту; осінні зміни в житті звірів; стан анабіозу безхребетних взимку: зимівля птахів; діяльний спосіб життя звірів взимку; пробудження тварин з приходом весни; ікрометання риб; «концерти» земноводних; приліт птахів; особливість весняного перельоту від осіннього гніздування, парування птахів; линяння звірів з приходом весни, їх розмноження; літо – період розмноження, вигодовування і виховування потомства у тварин.

Предмет, завдання і зміст методики ознайомлення дітей з природою

Предмет методики ознайомлення дітей з природою як педагогічної науки. Методологічні основи методики ознайомлення дітей з природою. Природа та її розвиток. Взаємозв'язок предметів і явищ природи. Єдність організму і умов життя. Основні закономірності процесу навчання і виховання. Зв'язок методики ознайомлення з природою із біологічними і психолого-педагогічними науками. Роль методичного дослідження у розвитку методики ознайомлення з природою. Методи дослідження: спостереження, бесіда, педагогічний експеримент, математично-статистичні методи, вивчення педагогічної літератури та масового досвіду вихователів. Завдання розумового, морального та естетичного виховання дітей у процесі ознайомлення з природою. Загальна характеристика змістової лінії базового компоненту дошкільної освіти.

Становлення і розвиток методики ознайомлення дітей з природою

Я.А. Коменський про значення природи у навчанні і вихованні дітей. Педагогічні ідеї Ж.Ж. Руссо щодо використання природи як засобу розвитку дітей. Внесок Й.Г.Песталоцці у розвиток методики ознайомлення дітей з природою. Значення педагогічних поглядів Ф.Фребеля і М.Монтессорі для розвитку методики як науки. Російська педагогіка про використання природи у вихованні дітей дошкільного віку (В.Ф.Одоєвський, К.Д.Ушинський, Є.М.Водовозова, А.С.Симонович, Є.І.Конрад, Є.І.Тіхєєва, Н.К.Крупська, Л.К.Шлегер). К.Д.Ушинський про використання природи у навчанні і вихованні дітей. Діячі освіти України про формування особистості дитини засобами природи: М.Ф.Ліндфорс, Н.Д.Лубенєп, С.Ф.Русова, А.С.Макаренко, В.О.Сухомлинський.

Значення куточка природи в дошкільному закладі

Навчально-виховне значення куточка природи в дитячому садку. Розміщення і обладнання. Кімнатні рослини - постійні мешканці кутка

природи: красиво квітучі, цибулинні, декоративно-листяні, ампельні та виткі, сукуленти. Догляд за кімнатними рослинами: поливання, пересаджування, перевалка, підживлення, підрізування, боротьба з хворобами та шкідниками. Тварини в кутку природи: акваріумні риби, - озеленення акваріума, годування риб, догляд за акваріумом; птахи в кутку природи; утримування ссавців у кутку природи; тварини - тимчасові мешканці кутка природи. Кімната природи та куточки охорони природи за межами дошкільного закладу: обладнання і зміст роботи.

Земельна ділянка в ДНЗ

Значення ділянки у здійсненні основних завдань ознайомлення дітей з природою. Планування ділянки, вимоги до озеленення: гігієнічні, педагогічні. Древа та кущі на ділянці. Газони на ділянці. Влаштування кутків для дорослих рослин. Квітники на ділянці. Город на ділянці: рослини родини Хрестоцвіті, рослини родини Пасльонові, рослини родини Гарбузові, рослини родини Зонтичні, рослини родини Лободові, рослини родини Бобові, рослини родини Лілійні, рослини родини Айстрові, рослини родини гречкові, рослини родини Злакові. Догляд за рослинами городу. Плодовий сад на ділянці та догляд за ним. Дрібні свійські тварини на ділянці. Приваблювання птахів на ділянку.

Наочні методи ознайомлення дітей з природою

Класифікація методів ознайомлення дітей з природою. Зумовленість вибору методів особливістю пізнавальної діяльності, конкретними завданнями ознайомлення дітей з природою на різних етапах засвоєння знань. Наочні методи: спостереження як основний метод пізнання дітьми природи; ілюстративний матеріал, його види та вимоги до використання. Демонстрування технічних засобів навчання: екранні засоби; екранно-звукові, звукові. Використання моделювання в ознайомленні дітей з природою.

Практичні методи ознайомлення дітей з природою

Загальна характеристика практичних методів ознайомлення дітей з природою. Навчально-виховне значення праці в природі, педагогічні та гігієнічні вимоги до неї, її види та форми; нескладні досліди та їх значення у формуванні знань про неживу природу, їх структура. Використання ігор під час ознайомлення дітей з природою (будівельно-конструктивні, дидактичні, сюжетно-рольові, рухливі), методика їх проведення у різних вікових групах.

Словесні методи ознайомлення дітей з природою

Словесні методи як спосіб взаємодії чуттєвого і раціонального в процесі пізнання природи. Розповідь вихователя (сюжетна, описова, логічні задачі) та вимоги до її використання. Використання дитячої художньої літератури в ознайомленні дітей з природою. Бесіда як метод організації пізнання дітьми природи, її види та вимоги до проведення.

Форми організації природо пізнавальної діяльності дітей

Заняття як важлива форма роботи з ознайомлення дітей з природою, його типи. Навчальна екскурсія як форма і метод навчально-виховної роботи. В.О.Сухомлинський про значення екскурсії в розвитку дитини. Навчально-виховне значення екскурсії, їх відмінність від прогулянок, тематика та

структура, методика проведення. Цільові прогулянки, умови їх проведення. Повсякденні прогулянки, їх значення і умови проведення. Структура прогулянки та зміст природопізнавальної діяльності дітей. Колективна та індивідуальна робота з дітьми під час повсякденних прогулянок.

Засоби фіксації знань дітей про природу

Необхідність фіксації знань дітей про природу. Ведення календарів природи і погоди: форми календаря у різних вікових групах. Складання гербаріїв, колекцій, букетів, їх тематика; способи засушування рослин; методика використання під час закріплення знань дітей про природу. Повсякденні спостереження, праця і пошукова діяльність дітей в куточку природи в різні пори року. Проведення свят і розваг на природничому матеріалі та їх тематика; вимоги до сценарію.

Планування та облік роботи з ознайомлення дітей з природою

Поняття планування та принципи: врахування основних етапів засвоєння знань; передбачення використання методів, що забезпечать безпосереднє сприйняття об'єктів природи; інтеграція з іншими розділами програми. Вимоги до планування роботи з ознайомлення дітей з природою, її зміст. Форми ведення плану та обліку педагогічного процесу: перспективний, календарний план, розгорнутий. Значення обліку роботи в забезпеченні результативності навчально-виховного процесу.

Ознайомлення з природою дітей раннього віку

Ознайомлення дітей раннього віку з домашніми тваринами. Зміст, методи та форми організація спостережень, роботи в куточку природи. Проведення занять і цільових прогулянок в різні пори року. Осінь: спостереження за погодою, управління в називанні овочів і фруктів, ознайомлення з листопадом, виховання трудових навичок ігри з природним матеріалом. Зима: спостереження за погодою, ігри зі снігом, спостереження за птахами, догляд за рибкою в акваріумі, виховання трудових навичок. Весна: спостереження за явищами в неживій природі, рослинами, жуком, птахами, виховання дбайливого ставлення до природи. Методика організації занять та цільових прогулянок.

Ознайомлення з природою дітей молодшого дошкільного віку

Ознайомлення дітей молодшого дошкільного віку з домашніми тваринами. Зміст, методи та форми організація спостережень, роботи в куточку природи. Проведення занять і цільових прогулянок в різні пори року. Осінь: спостереження за погодою, управління в називанні овочів і фруктів, ознайомлення з листопадом, виховання трудових навичок ігри з природним матеріалом. Зима: спостереження за погодою, ігри зі снігом, спостереження за птахами, догляд за рибкою в акваріумі, виховання трудових навичок. Весна: спостереження за явищами в неживій природі, рослинами, жуком, птахами, виховання дбайливого ставлення до природи. Методика організації занять та цільових прогулянок у молодшій групі.

Ознайомлення з природою дітей середньої групи

Аналіз програмового змісту, форм та методів керівництва природопізнавальною діяльністю дітей середнього дошкільного віку.

Ознайомлення дітей з домашніми тваринами: проведення спостережень, екскурсій, догляд за тваринами. Методика організації ознайомлення дітей з природою у різні пори року: основні явища в природі та С/Г праці, осіннє цвітіння, підготовка до зими рослин, тварин, польові, годні, садові роботи; спостереження за явищами в неживій і живій природі в різні пори року; ознайомлення з життям тварин взимку, навесні, влітку; проведення ігор, розваг.

Ознайомлення з природою дітей старшого дошкільного віку

Аналіз програмового змісту, форм та методів керівництва природопізнавальною діяльністю дітей старшого дошкільного віку. Ознайомлення дітей з домашніми та дикими тваринами та догляд за ними. Ознайомлення дітей з домашніми тваринами: проведення спостережень, екскурсій, догляд за тваринами. Методика організації ознайомлення дітей з природою у різні пори року: основні явища в природі та С/Г праці, осіннє цвітіння, підготовка до зими рослин, тварин, польові, годні, садові роботи; спостереження за явищами в неживій і живій природі в різні пори року; ознайомлення з життям тварин взимку, навесні, влітку; проведення екскурсій, ігор, світ природознавчого змісту. Догляд за рослинами і тваринами. Елементарна пошукова діяльність як форма ознайомлення дітей з природою, її зміст, завдання та види. Системність та поетапність організації пошукової діяльності дітей у процесі ознайомлення з природою. Зміст пошуково – пізнавальної діяльності дітей в ДНЗ та керівництво нею. Організація пізнавально-пошукової діяльності дітей з батьками.

Керівництво методичною роботою по ознайомленню дітей з природою

Зумовленість результативності роботи з ознайомлення з природою дітей в ДНЗ організацією керівництва методичною роботою в освітньому закладі методистом і завідуючою. Створення матеріальної бази в ДНЗ як умови ознайомлення дітей з природою. Робота з батьками: завдання, планування, зміст. Організація методичного керівництва педагогічною діяльністю вихователів: спрямування на творчий пошук новітніх технологій організації роботи з ознайомлення дітей з природою; відвідування і взаємовідвудування занять, екскурсій прогулянок та інших видів роботи з подальшим обговоренням; вивчення. Проведення нарад практичних семінарів, конференцій. Консультація як форма методичної допомоги працівникам ДНЗ і батькам. Узагальнення та розповсюдження передового досвіду. Інспектування роботи ДНЗ з розділу ознайомлення дітей з природою.

Наступність в ознайомленні з природою дітей дошкільного та молодшого шкільного віку

Наступність в ознайомленні з природою старших дошкільників і молодших школярів як актуальна проблема. Педагогічні умови реалізації наступності в ознайомленні дітей з природою в ДНЗ і школі. Змістовний та організаційний напрям забезпечення наступності в ознайомленні з природою дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку. Реалізація наступності в роботі ДНЗ і школи в умовах діяльності НВК «школа-сад».

Основна література

1. Базовий компонент дошкільної освіти.-К., 1999.
2. Малятко. Програма виховання дітей дошкільного віку / За ред. З.П. Плохій. - К., 1999.
3. Веретенникова С.О. Ознайомлення дошкільників з природою.- К., 1988.
4. Бібик Н.М., Коваль Н.С. Світ навколо тебе.- К.: Рад.школа'; 1990.
5. Білан О. Екологічне виховання дітей дошкільного віку.- Львів, 1996.
6. Коменський Я.А. Материнська школа / Історія дошкільної педагогіки /За ред. З.Н.Борисової.-К., 1990.
7. Лисенко Н.В. Екологічне виховання дошкільників.- К., 1993.
8. Лучич М.В. Дітям о природі.- М., 1973.
9. Марковская М.М. Уголок природы в детском саду.- М., 1989.
10. Методичні рекомендації до програми виховання дітей дошкільного віку "Малятко" / За ред. З.І. Плохій.- К.,1993.
11. Мечник Л.А. Дітям про тварин. - Тернопіль, 1996.
12. Мечник Л.А. Природа України.- Тернопіль, 1996.
13. Яришева Н.Ф. Методика ознайомлення дітей з природою.- К.: Вища школа, 1993.
14. Яришева Н.Ф. Ознайомлення дітей з природою. - К., 1980.

Додаткова література

1. Васильева А.И. Учите детей наблюдать природу.- Минск, 1972.
2. Виноградова Н.Ф. Умственное воспитание детей в процессе ознакомления с природой.- М.: Просвещение, 1982.
3. Веретенникова С.А. Ознакомление дошкольников с природой.- М., 1980.
4. Воспитание дошкольников в труде / Под ред. В.Г.Нечаевой.- М., 1983.
5. Воспитание и обучение в детском саду / Под ред. А.В.Запорожца.- М., 1976.
6. Воспитание детей дошкольного возраста /Под ред. Л.Н. Проколиенко.- К., 1991.
7. Дрязгунова В.А. Дидактические игры для ознакомления дошкольников с природой.- М., 1981.
8. Жуковская Р И. Родной край.- М., 1990.
9. Захлебный А.Н. На экологической тропе.-М.,1986.
10. Золотова Е.И. Знакомим дошкольников с миром животных.- М., 1988.
11. Как знакомить дошкольников с природой /Под ред. П.Г.Саморуковой.-М.,1983.
12. Коменский Я.А. Материнская школа / История зарубежной дошкольной педагогике.-М., 1974.
13. Козакова И.В. Труд в природе // Сенсорное воспитание в детском саду.-М., 1981.
14. Кудряшов И.В. Ботаника с основами экологии.- М., 1979.
15. Рубцов В.В. Организация и развитие совместных действий детей в процессе обучения. - М.: Просвещение, 1987. - 159 с.
16. Петров В.В. Растительный мир нашей Родины.- М., 1991.
17. Руссо Ж.-Ж. Избран.соч.: В 3 т. - М.: Гослитиздат, 1961.
18. Рыков Н. А. Зоология с основами экологии животных.- М., 1981.
19. С любовью к природе /Под ред. Й. Д.Зверева.- М., 1983.

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТАРНИХ МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Характеристика методики ФЕМУ як науки

Предмет і об'єкт методики ФЕМУ. Мета і завдання методики ФЕМУ у дошкільників. Методи дослідження ФЕМУ. Витоки розвитку методики

ФЕМУ. Зв'язок методики **ФЕМУ** з іншими науками.

Теоретичні основи курсу методики ФЕМУ у дошкільників

Математичні поняття. Множина, характеристична властивість множини, співвідношення елементів множин, операції над множинами. Відносини, властивості відносин; відношення порядку. Число, натуральний ряд чисел. Історія розвитку числа і рахунку. Письмові нумерації. Системи рахунку. Величини. Алгоритм.

Становлення методики «Розвиток елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку»

Історія розвитку методів навчання арифметиці в школі (монографічний і обчислювальний). Сучасні методи навчання математиці. Становлення методики «Розвиток елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку».

Є.І. Тіхєєва про навчання дітей дошкільного віку елементам математики.

Ф.Н. Блехер про формування математичних уявлень у дітей дошкільного віку і розроблені їх програми. Вклад Г.М. Леушиної в теорію і методику формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку.

Психолого-педагогічні дослідження 50-90 років.

Організація навчання дітей дошкільного віку математиці

Реалізація основних дидактичних принципів навчання при формуванні математичних уявлень у дошкільників. Специфіка (особливості) організації і методики проведення занять по математиці в різних вікових групах дитячого саду. Ігри і ігрові вправи в навчанні дошкільників математиці. Методи навчання з погляду різних класифікацій.

Ознайомлення дітей різного віку з множиною

Розвиток кількісних уявлень у дітей 3-го і 4-го років життя: особливості сприйняття, відтворення і порівняння кількості предметів дітьми раннього і дошкільного віку; сенсорна основа у формуванні уявлень про множини; завдання формування у дітей уявлень про кількість; знайомство з відносинами «багато» і «один»; формування уявлень про рівність і нерівність множин; поняття і засвоєння дітьми виразів: «стільки-скільки», «порівну», «більше-менше», «по одному», «жодного».

Знайомство дітей середнього дошкільного віку з групуванням, класифікацією предметів за двома-трьом ознаками, серіація предметів за однією ознакою.

Знайомство дітей старшого дошкільного віку з поняттями множина, елемент множини. Формування умінь об'єднувати предмети в множини за однією ознакою, виявляти елементи множини, дробити множини на підмножини, виконувати операції об'єднання, доповнення, пошуку різниці між множинами, визначення співвідношень між елементами різних множин на графічній основі.

Формування у дітей знань про числа. Навчання рахунку

Особливості розвитку у дітей уявлень про числа, натуральний ряд чисел. Етапи розвитку рахункової діяльності.

Завдання навчання дітей рахунку в різних вікових групах. Створення

чисел на основі порівняння множин. Навчання дітей кількісному і порядковому рахунку, відліку певної кількості.

Незалежність результатів рахунку від якісних ознак предметів і їх розташування в просторі. Рахунок за участю різних аналізаторів. Вивчення кількісного складу числа з одиниць. Засвоєння взаємообернених зв'язків і відносин між сусідніми числами.

Знайомство з цифрами.

Навчання дітей поділу цілого предмету на рівні частини.

Формування у дітей уявлень про величину предметів, їх вимірювання

Поняття про величину. Основні властивості величин. Особливості сприйняття величини предметів в ранньому і дошкільному віці.

Завдання ознайомлення дітей з величиною предметів.

Навчання дітей способам обстеження і порівняння предметів по довжині, ширині, висоті, товщині, прийоми впорядкування предметів по величині.

Розвиток окоміру. Навчання способам зрівнювання предметів по протяжності. Розвиток здатності бачити в просторі вимірювання незалежно від положення предмету в просторі. Формування у дітей уявлень про вимірювання різних величин за допомогою умовної мірки.

Формування уявлень про форму предметів

Геометрична фігура як еталон сприйняття форми предмету. Особливості сприйняття дітьми форми предметів і геометричної фігури.

Дослідження дії і їх роль в пізнанні форми. Завдання ознайомлення з формою предметів.

Навчання умінню відрізнити і називати геометричні фігури. Угрупування геометричних фігур за різними ознаками. Порівняння геометричних фігур за кількістю кутів, сторін, формування узагальнених понять.

Вправа дітей різних вікових груп в аналізі предметів і їх частин. Використання дидактичних ігор-вправ в класифікації предметів формою.

Знайомство з трансфігурацією. Викладання фігур з паличок.

Формування уявлень про простір

Поняття про простір і просторові орієнтування. Формування просторових орієнтувань у дітей. Плотська основа формування просторових орієнтувань. Роль слова в сприйнятті і орієнтації в просторі. Завдання по формуванню орієнтування в просторі.

Розрахунок основних напрямів від себе в статиці і при русі. Уміння орієнтуватися в навколишньому просторі «від себе», «від об'єкту», визначення положення предметів у відносинах один до одного. Засвоєння дітьми орієнтації в навколишньому просторі. Розвиток уміння орієнтуватися в двомірному просторі(на площині). Дидактичні ігри для розвитку орієнтування в просторі.

Формування уявлень про час

Час і його особливості. Сприйняття часу дітьми різного віку. Завдання навчання дітей орієнтуванню в часі. Навчання дітей відліку частин доби, умінню визначати їх послідовність. Засвоєння значення слів «вчора»,

«сьогодні», «завтра», розуміння їх годинної послідовності. Ознайомлення з календарем як системою мір часу: доба, тиждень, місяць. Розвиток відчуття часу у дітей старшого дошкільного віку. Знайомство з приладами для вимірювання часу.

Зміст і методики роботи з математики з шестирічними дітьми

Сучасні вимоги до навчання дітей шестирічного віку. Психолого-педагогічна характеристика дітей шести років. Завдання навчання рахунку і обчислювальної діяльності. Арифметичні завдання. Особливості розуміння дітьми арифметичного завдання. Методичні прийоми, послідовність в роботі над завданнями. Знайомство із знаками «+», «-», «=».

Завдання ознайомлення з величинами і способами їх вимірювання. Функціональна залежність між міркою і числом.

Знайомство з геометричними поняттями на основі теорії множин. Завдання і методика розвитку просторових уявлень.

Завдання і методика розвитку уявлень про час. Визначення часу по різному годиннику.

Планування роботи по розвитку математичних уявлень у дітей в ДНЗ

Значення планування роботи по математиці в дошкільній установі. Різні форми планування. Види планування. Вимоги до календарного, перспективного планам.

Наступність в роботі дитячого саду, школи і сім'ї щодо навчання дітей математиці

Вимоги сучасної школи до математичної підготовки дітей в дошкільному навчальному закладі. Наступність змісту програм з математики. Наступність в методах навчання. Форми організації наступності. Методика роботи в різновіковій групі ДНЗ з навчання математики.

Форми організації навчального процесу. Особливості методики проведення ігор і занять.

Діагностика розвитку математичних уявлень у дітей

Особливості педагогічної діагностики. Види і етапи діагностики. Критерії і показники сформованості математичних знань, умінь і навиків. Використання різних методичних прийомів і засобів для діагностування рівня математичних уявлень. Форма обліку наявності рівня математичних уявлень у дитини.

Індивідуально-диференційований підхід до побудови навчання на основі діагностичних даних. Розум. Розвиток.

Використання різних форм ознайомлення з математикою поза заняттями

Ігри і ігрові вправи. Забави з математичним змістом. Змагання. Використання різних літературних творів з метою ознайомлення з математичними поняттями. Комп'ютерні ігри.

Основна література

1. Базовий компонент дошкільної освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : mon.gov.ua/images/files/doshkilnacerednya/.../bazov-komponent.doc. – Назва з екрану.

2. Белошистая А. Формирование и развитие математических способностей дошкольников: Вопросы теории и практики: учебное пособие / А. В. Белошистая. – М.: ВЛАДОС, 2003. – 400с.

3. Грибанова О. Методика формування елементарних математичних уявлень у дітей / О. К. Грибанова, К. Й. Щербакова та ін. – К. : Вища школа, 1987. – 134 с.
4. Гриневич Г. Формування математичних уявлень у дітей дошкільного віку / Г. Д. Гриневич, Ю. М. Водоп'янов. – К. : Вища школа, 1975. – 160 с.
5. Дитина : Програма виховання і навчання дітей дошкільного віку / Ред. Н. Лебідь, Г. Пилипчак. – К.: Богдана, 2010. – 327 с.
6. Дошкільна освіта в Україні : Нормативно-правове регулювання / упоряд. Л. Гураш, Т. Вороніна. – К. : Вид. дім «Шкіл. Світ» : Вид. Л. Галіцина, 2006.– 120 с.
7. *Дошкільна педагогіка*: навчальний посібник / Т.І. Поніманська – К.: Академвидав, 2006.–456с.
8. Ковальчук В. Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень: курс лекцій / В. Ю. Ковальчук, О. О. Жигайло, О. В. Шаран.– Дрогобич: Посвіт, 2013. – 314с.
9. Леушина А. Формирование элементарных математических представлений у детей дошкольного возраста / А. М. Леушина. – М. : Просвещение, 1974. – 368 с.
10. Піроженко Т. Методичні аспекти реалізації освітньої лінії «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі». Сучасний погляд на логіко-математичну компетентність дошкільника / Т. Піроженко, М. Машовець, О. Старченко // Дитячий садок. – 2009. – № 27 (507). – С.28-30.
11. Формирование элементарных математических представлений у дошкольников / Под ред. А. А. Столяра. – М. : Просвещение, 1988. – 303 с.
12. Щербакова К. Методика навчання математики дітей дошкільного віку / Катерина Йосифівна Щербакова. – К.: Вища шк., 1982. – 264с.
13. Щербакова К. Методика формування елементів математики у дошкільників: навч. посібник / К.И.Щербакова. – К.: Вид-во Європейського університету. – 262 с.
14. Щербакова К. Й. Теорія і методика логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку: навчальний посібник / К. Й. Щербакова, О. Г. Брежнева. – Мелітополь : Вид. буд. Мелітопольської міської друкарні, 2015. – 200 с.

Додаткова література

1. Баглаєва Н. Вимірювання – цікаво і корисно / Н. Баглаєва // Дошкільне виховання. – 2001. – № 5. – С.8-10.
2. Барташнікова І. Як визначити рівень розумового розвитку дитини? Діагностика дітей до навчання в школі. Тести для дітей 5-7 років / І. А. Барташнікова, О. О. Барташніков. – Тернопіль: Богдан, 1998.–84с.
3. Білоуско Л. Формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку за допомогою засобів наочності (моделей) / Людмила Білоуско // Рідна школа. – 2002. – №7. – С.45-48.
4. Брежнева О. Сучасні інноваційні підходи до забезпечення математичної освіти дітей дошкільного віку / О. Брежнева // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти : Зб. наук. праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. – 2001. – Випуск 1 (44). – С.127-132.
5. Грибанова О. Математика дошкільнят / О. К. Грибанова, В. В. Колечко, А. М. Пасєка, К. Й. Щербакова. – К. : Рад. шк., 1990. – 112 с.
6. Грибанова О. Методика формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку / О. К. Грибанова. – К. : Вища школа, 1987. – 136 с.
7. Степанова Т. Індивідуалізація і диференціація навчання математики дітей старшого дошкільного віку. – [Монографія] / Т. М. Степанова. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. – 208 с.
8. Стеценко І. Логіки світу. Розвиток логічного мислення дітей 4-го року життя / І. Б. Стеценко. – К. : Ред. загальнопед. газ., 2004. – 112 с.
9. Сухар В. Л. *Дидактичні ігри. Старший дошкільний вік* / Авт.-упоряд. В. Л. Сухар. – Х. : Вид-во «Ранок», 2012. – 192 с.

10. Хорошковська О. Дошколарик: підр. з навчання грамоти і математики / О.Н.Хорошковська, Н.Д.Мацько. – К.: Артк, 1996. – 232с.
11. Щербакова Е. Формирование временных представлений / Е. И. Щербакова , О. А. Фунтикова // Дошкольное воспитание. 1988. – №3. – С.5-14.
12. Щербакова Е. Методика навчання математики дітей дошкільного віку / Е. И. Щербакова. – К. : Вища школа, 1982. – 263 с.

**Критерії оцінювання відповідей
на усному комплексному фаховому іспиті
для абітурієнтів
ОР «магістр» напрямку «Дошкільна освіта»
(на базі ОР «бакалавр» напрямку «Дошкільна освіта»)**

174-200 балів ставиться, якщо: студент глибоко і всебічно знає зміст питань курсів, наукові першоджерела; логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, пов'язує програмовий матеріал із профілем вищого навчального закладу, демонструє високий рівень компетентності; здатний передбачати, прогнозувати, вирішує проблемні завдання.

149-173 бали ставиться, якщо: студент твердо знає навчальний матеріал; оволодів досконало практичними навичками; аргументовано викладає матеріал, висловлює свої міркування про ті чи інші психолого-педагогічні феномени, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу.

124-148 бали ставиться, якщо: студент в основному знає зміст питання, але непереконливо відповідає, плутає поняття; невпевнено виконує практичні завдання, допускає неточності у теоретичних знаннях; не вміє оцінювати психолого-педагогічні факти та явища, встановлювати взаємозв'язок теорії та практики.

0-123 бали ставиться, якщо студент не розкрив питання; не володіє теоретичними знаннями, не знає наукових фактів визначень; виявляє низький рівень навичок пояснення і обґрунтування психолого-педагогічних явищ і ситуацій.